

MUČENIK FRA ANDRIJA JELČIĆ (o 100. rođendanu)

U godini 100. rođendana našega mučenika fra Andrije Jelčića donosimo nekoliko značajnijih podataka o njegovu životu i radu.

Rođen je u obitelji Mate Jelčića i Kate r. Sivrić u Stubici 8. svibnja 1904. Stubica je u to doba pripadala župi sv. Ante na Humcu. U 4. svesku Matice krštenih (1893. – 1905.) na 305. strani pod 92. brojem zapisano je: "Stubica, 8 Svibnja 1904. rođ. [en] 8 istog fra Iago Matić kr. [sti] Jozo – z. s. Mate Ieličića i Kate Sivrić iz Megjugorja K. [um] Ante Rupčić sa Hardomilja." Njegovi roditelji su imali još troje djece: Božicu, Mirka i Iliju. Mate Jelčić je omogućio sinovima školovanje u Trebižatu. Poslije osnovne škole samo je Jozo nastavio daljnje školovanje, i to u gimnaziji na Širokom Brigu. U Franjevački red stupio je na Humcu 29. lipnja 1925. i tu proveo godinu kušnje pod redovničkim imenom fra Andrija.

Poslije gimnazije studirao je na Franjevačkoj teologiji u Mostaru i tu nakon trećeg tečaja zaređen za svećenika 13. srpnja 1930. U rodnom selu je proslavio mladu misu, za koju je obitelj pripremila svečani ručak u velikoj sobi, što je napravljena upravo tada.¹ Bogoslovni studij nastavio je i završio u Breslavi u Njemačkoj. Vojničku službu proveo je u Mostaru od 14. kolovoza 1931. do 14. kolovoza 1932.²

Svećeničku službu obavljao je najprije od 1932. kao kapelan na Humcu. Tu se i danas čuvaju popisi obitelji, koje je napisao fra Andrija s tadašnjim župnikom fra Darinkom Brkićem.³

Zatim je od 1934. djelovao kao župnik u Jablanici. Odatle je premješten u Čaplinju, gdje je bio župnik od 16. travnja 1936. do kraja travnja do 1943.

1. Vinka Jurković r. Jelčić (Stubica, 1926.), *Moje sjećanje na fra Andriju Jelčića* (rukopis u arhivu KZ), Ljubuški, 18. ožujka 2002.

2. Dr. fra Andrija Nikić, *Hercegovački franjevački mučenici 1524. – 1945.*, Mostar, 1992., str. 121.

3. Fra Darinko Brkić i fra Andrija Jelčić su ispisali 8 svezaka *Stanja duša*.

Kad je dijeljenjem od Gabele 1917. godine u Čapljini osnovana župa, u njoj su bile dvije crkve: u Dretelju i u Trebižatu. U samom središtu nije bilo crkve.

U vrijeme prvog župnika fra Franje Čturića obitelji Mirka Kvesića i Mare Putica darovale su zemljište za buduću crkvu.

Drugi čapljinski župnik fra Veselko Milas je već 1931. počeo pripremati gradnju župskih zgrada. Radi toga je osnovao Odbor za gradnju crkve s 13 članova. Nažalost, zbog poznate gospodarske oskudice nisu uspjeli ostvariti svoje zamisli. Zato je fra Veselko zatražio pomoć od Franjevačkog provincijalata iz Mostara.

Njegov nasljednik fra Andrija Jelčić je s Božjom pomoću i s dobrim župljanima uspio ujediniti župu te potaknuti moćnije župljane na zajednički rad. Pod njegovim vodstvom inženjer Marko Krezić je 1. kolovoza 1937. dovršio plan za crkvu i za kuću, a Vidak Božić pripremio zemljište za gradnju. Budući da je biskup fra Alojzije Mišić bio zauzet, crkvene temelje blagoslovio dr. fra Mate Čturić 3. srpnja 1938. Odbor je 19. rujna 1938. odlučio da poslove nadziru župnik fra Andrija Jelčić i župljani Damjan Čolić, Stanko Jakiša, Pero Soče, Franjo Storelli i Žozo Vego.⁴

Na blagoslovnoj svečanosti skupilo se dosta novca, ali za ubrzane radove se sve potrošilo. Zato je fra Andrija s kapelanom fra Tugomirom Soldom prigodom otkupa duhana krajem te godine i početkom sljedeće organizirao novo skupljanje novca za gradnju. Iako je skupljeno desetak tisuća dinara, nisu se mogli podmiriti svi dugovi. O tom je župnik obavijestio Odbor 30. siječnja 1939. Fra Andrija je tada s Odborom ovlastio fra Tugomira Soldu, da pođe skupljati pomoć od Vojvodine do Međimurja, a poslije je obišao i uže prostore od Metkovića i Imotskog do Sarajeva. Napokon je od Senata Kraljevine Jugoslavije dobio nešto novca, a tako i od fra Zvonke Mandurića iz SAD. Stručni nadzor nad gradnjom povremeno je vodio ing. fra Pio Nuić.

Čapljinski župnik i kapelan su do 1941. stanovali s jednim momkom poslužiteljem u kući, koja je imala nekoliko stambenih prostorića i u prizemlju kapelu za svagdanje mise. Provincijal dr. fra Mate Čturić je kupio zemlju od Kasima Fazlagića pokraj crkve, pa je uz pristanak biskupa fra Alojzija Mišića 1940. započeta i gradnja franjevačke kuće, koja je novcem Hercegovачke franjevačke provincije dovršena za godinu dana. Nakon toga je prodana dotadašnja kuća i fratri su preselili u novu. Poslije su do 1945. školske sestre vodile crkveno pjevanje i brinule se za pranje.

Crkva sv. Franje je unatoč svim zastojima i poteškoćama pokrivena početkom 1941. Blagoslovio ju je biskup fra Alojzije Mišić 16. veljače 1941. i potom

4. Prisutnik, *Crkva u Čapljini 10. 7. 1938.*, Kršćanska obitelj (KO), god. 21., 1938., br. 8. str. 250. – 251.; Usp. dr. Andrija Nikić, *Gradnja crkve u Čapljini*, 24. KZ (Humac, 1991.), str. 73.-77.

propovijedao na misi, koju je slavio provincijal dr. fra Krešimir Pandžić. U slavlju je sudjelovala Hrvatska glazba iz Trebižata i Društvo sv. Ante, a pjevanje je vodio domaći Pjevački zbor. Na svečanosti i na prigodnoj gozbi sudjelovalo je mnoštvo naroda "bez razlike vjere i narodnosti i darovali za dovršenje nove crkve 85.000 dinara". U svim dotadašnjim pothvatima Crkveni odbor je s Perom Jukićem na čelu imao velike zasluge, ali je župnik fra Andrija Jelčić ipak bio glavni pokretač i predvodnik svega.⁵

To mu župljani nisu zaboravili. Zato je razumljivo što mu je današnji naraštaj pod vodstvom njegovih nasljednika podigao spomenik uoči blagdana sv. Franje godine 2003. Nalazi se u crkvenom dvorištu desno od glavnog ulaza u crkvu sa spomenikom njegova nasljednika i mučenika fra Petra Sesara.

Fra Andrijina bratana Vinka Jurković r. Jelčić (Stubica, 1926.) se više puta svraćala k njemu na svom putovanju u Mostar radi školovanja. Vinka je strica doživjela kao pravog franjevca, koji se strogo držao franjevačkog pravila: "Sav njegov rad bio je okrenut prema crkvi i zajednici."⁶

Posljednju dionicu svoga života fra Andrija je proveo na Širokom Brigu: 1943./1944. kao samostanski vikar i kapelan, a od travnja 1944. kao gvardijan.

O svom susretu s fra Andrijom 6. veljače 1945. Vinka Jurković je napisala, kako je sa svojim ocem i s mnoštvom ostalog naroda bježala pred partizanima, pa su stigli na Široki Brig, da se pozdrave s fra Andrijom. Evo toga svjedočanstva: "Nismo se dugo zadržali, jer se već u blizini čulo pucanje. Požurivao nas je da što prije krenemo prema Mostaru. Zadnje riječi su mu bile: 'Ja kao gvardijan moram još neke stvari obaviti i neke još opremiti, pa onda idem i ja.' Mislim, da smo mi među zadnjima bili, koji smo se probili u Mostar. Široki je ubrzo pao, a zatim i Mostar..."⁷

Fra Andrija se uoči partizanskog napada na samostan s nekolicinom fratara sklonio u fratarsku mlinicu ispod Širokoga Briga. Jugoslavenski komunistički vojnici su 8. veljače 1945. njega i s još sedmoricom fratara odveli prema Posušju. S fra Andrijom su bili: prof. fra Bonifacije Majić (Vitina, 1883.), fra Fabijan Kordić (Orljevići, 1890.), dr. fra Radoslav Vukšić (Studenci, 1894.), dr. fra Fabijan Paponja (Lipno, 1897.), prof. fra Leonardo Rupčić (Hardomilje, 1907.), fra Melhior Prlić (Sovići, 1912.) i fra Miljenko Ivanković (Tubolja, 1924.).⁸ Ubili su ih na mjestu, koje ni danas nikomu nije poznato.

Donedavno je u franjevačkim krugovima vladalo uvjerenje, da je ta skupina hercegovačkih franjevaca završila život negdje na putu između Imotskog i Splita. Bilo je 1991. mišljenja, da su pobijeni u Zagvozdu. Međutim, to se nije moglo

5. *Blagoslov nove crkve u Čapljini*, KO, god. 24., 1941., br. 3. str. 87.

6. Vinka Jurković, *Moje sjećanje...*

7. Vinka Jurković, isto.

8. Dr. fra Andrija Nikić, *Hercegovački franjevački mučenici...*, str. 117. – 214.

ustanoviti. Prema jednom vjerodostojnom svjedočanstvu sad je gotovo sigurno, da su partizani sve njih s gvardijanom fra Andrijom Jelčićem pobili u blizini Posušja, i to ne u smjeru Imotskoga. Starina fra Vjeko Vrčić (Imotski, 28. veljače 1914.) svjedoči, kako mu je kao metkovskom župniku jedne listopadske noći 1945. jedan mladić poručio, da bezuvjetno dođe k njemu, jer više ne može izdržati svoje duševne muke. A onda je fra Vjeko s njim ugovorio posebni razgovor i ispovijed. Mladić je sutradan došao u sakristiju crkve sv. Ilije i fra Vjeko ispričao, kako je i on bio u skupini mladih partizanskih vojnika, koji su u blizini Posušja na jednomu mjestu u šumi po naređenju svojih zapovjednika u noći strijeljali 7-8 fratara i tu ih zatrpali. Mladić nije znao točno odrediti mjesto, jer tu nikada prije nije bio i jer je bila noć. Fra Vjeko mi je to posvjedočio 6. veljače 2004. u 13 sati.⁹

Prema tomu naši franjevci nisu provedeni dalje od Imotskoga. Trebalo bi njihove kosti tražiti negdje u okolici Posušja.

Stota obljetnica širokobriškoga gvardijana mučenika fra Andrije Jelčića morala bi biti novi poticaj svim odgovornima u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji, da pokušaju među današnjom starijom čeljadi oko Posušja potražiti kakve podatke o grobovima naših spomenutih mučenika.

Žarko Ilić

9. Fra Vjeko Vrčić, Uspomene o širokobriškim fratrima

"Ja sam u Metković došao za župnika 3. srpnja 1945. Jedne noći u listopadu 1945. oko 2 – 3 sata probudio me glas jednog poznatog čovika. Bio je to dobar katolik s otoka Krka u službi lučke kapetanije u Metkoviću. Dvorište župske kuće je bilo zatvoreno. On me je zvao priko zida. Toga sam čovika poznavao, jer je svake nedjelje dolazio k misi. Kad sam se probudio u sobi čujem kako viče sa sjeverne strane: 'Umire onaj bezbožnik. Molim vas dođite!' Diga sam se i otiša tamo u kuću... U njoj je živila udovica koja je svaki dan dolazila u crkvu. Uša sam unutra u sobu. Njezin sin ... kleča je na krevetu, vika, jauka i udara glavom od zid. Bila je tu još susjeda. Tišao sam ga i smiriva. Na kraju smo se dogovorili da on sutra dođe u crkvu. Sutradan smo se u dogovoreni sat našli u crkvenoj sakristiji. Onda se on ispovidio i dopustio mi da ovo mogu kazati.

Mladić je bio učenik ... u Mostaru ... Imao je oko 18 godina. Komunistička partija ga je 1944. uključila u partizane. Kao vojnik našao se na Posušju. Tu mu je bilo sve nepoznato jer nikad nije bio u tom kraju. Jedne noći nakon pada Širokog Briga 1945. neki je komandant grupi mladih partizana u kojoj je bio ovaj mladić, naredio da u određenom smjeru odvedu skupinu fratara sa Širokog Briga i da ih kao narodne neprijatelje strijeljaju. Bilo je 7 – 8 fratara (Ja se sad ne mogu sjetiti toga broja - napominje fra Vjeko). Povelili su ih mjesne komande. Na putu je jedan fratar upitao: 'Kamo nas vodite?' Rekli smo mu: 'U Imotski.' Fratar je odgovorio: 'Ne ide se ovuda u Imotski.' Ja to stvarno nisam znao jer nikad nisam bio u tom kraju. Tamo smo ih na jednomu mistu po noći sve pobili i zatrpali.
Premda to sam nije želio, naš mladić nije ima mira u duši, pa je biva i potišten i rastrojen sve dok se nije u ispovidi rasteretio. Kasnije se ipak toga oslobodio, s Božjom pomoći osnova obitelj i radom je uzdržava. Još nije poručio da mogu kazati njegovo ime."

*Imotski, 6. veljače 2004. u 13 sati.
(Rukopis u arhivu KZ)*

Zabilježio fra Žarko Ilić.

Godina 35.

ISSN 1512-6005

ZBORNIK
KRŠNI ZAVIČAJ

broj 37.

Humac, 2004.